

Wespendief *Pernis apivorus* broedt succesvol op kunstnest

Erik Bazuin & Johan Bos

In juli 2017 vonden we een nest met twee jongen van de Wespendief in het Noordlaarderbos in de provincie Groningen (Bos 2017). Het nest zat goed verstopt in de kruin van een grove den op negentien meter hoogte. Het leek een stevig bouwsel en wellicht al eerder gebruikt maar niet door ons opgemerkt. Ook in 2018 werd het nest bezet door Wespendief en was het wederom succesvol. In 2019 ging de keuze naar een ander oud nest in een zomereik iets verderop in het bos en vlogen er weer twee jongen uit. In 2020 werd begin mei een paring gezien op het bekende nest in de grove den, maar van broeden kwam helaas niets. De winter die volgde was funest: het nest waaraan we zulke mooie herinneringen hadden, bleek er uitgewaaid. Helaas, helaas. Toedeledokie wespendiefnest!

Achtergrond

Wespendieven overwinteren in Afrika. Pas in mei komen ze weer terug in de Nederlandse broedgebieden. Het begin van de eileg vindt meestal in de laatste week van mei plaats. Een Wespendief heeft dus maar een korte tijd om een nest te bouwen of op te knappen. Nieuwe bouwsels lijken vaak haastig te zijn gemaakt en overleven een flinke herfststorm meestal niet. Sommige wespendiefonderzoekers doen daarom wel eens een poging om het nest kunstmatig te versterken en zo winterbestendig te maken. Dit kan een hoop zoekwerk in de volgende zomer schelen (Heesterbeek *et al.* 1997).

Werkwijze

Met dit in het achterhoofd werd het idee geboren om een kunstnest te bouwen en die op de locatie van het voormalige nest in de nestboom te bevestigen. Het kunstnest werd door Erik gevlochten van wilgenhout. Net na het snoeien zijn wilgentenen namelijk makkelijk te buigen. Het handigste is om in de kern te beginnen en rondjes te maken door de uiteinden om elkaar heen te draaien of vast te knopen aan de bast. Daarna kunnen er takken dwars doorheen worden gestoken en kan er verder worden gevlochten. In het begin is het misschien wat gepruts maar gaandeweg wordt het bouwsel steeds sterker, uiteindelijk resulterend in een mooi plat nest met een doorsnede van *c.* 75 cm (Foto 1). Als aanvulling werd er nog verse koningsvaren doorheen getrokken. Dus honderd procent biologisch – wat wil je nog meer? Dan is het nog wel even zaak om het resultaat te laten drogen voordat het in de boom geplaatst kan worden. Op 17 april 2021 werd het kunstnest op exact dezelfde plaats van het voormalige nest 19 meter hoog in de kroon van een grove den geplaatst. Het bouwsel werd met enkele ijzerdraadjes vastgezet en tevens werden wat houtsnippers in de kom toegevoegd. En dan rest er niets anders dan afwachten.

Foto 1. Kunstnest vervaardigd van wilgentenen, ter vervanging van weggewaaid oude nest (Foto: Erik Bazuin). *Artificial nest constructed from fresh willow branches, intended as replacement of last year's Honey Buzzard nest that had been destroyed by high winds.*

Resultaten

In 2021 en 2022 werden er wel regelmatig Wespddieven in het Noordlaarderbos gezien, ook vlinderend, maar vrijwel zeker werd er niet gebroed (want meerdere dagen gepost en geboomtopt zonder waarnemingen van voedselvluchten). Waren onze inspanningen voor niks geweest? Nee!

Het is eind april 2023 en dan begint het toch weer te kriebelen, want de diefjes komen binnenkort weer terug in Nederland. Bij het eerder genoemde nest in de zomereik (dat in 2016 of nog eerder is gebouwd, misschien ook wel door een Wespddief) wordt een cameraval met simkaart en 4G-verbinding geplaatst, zodat we bij eventuele nestbezoeken live op de hoogte worden gesteld. Dit bleek een gouden zet: op 6 mei verschijnt er een man Wespddief op het nest (Foto 2). De dagen erna laat het mannetje zich nog een paar keer zien, bouwt wat aan het nest, en brengt groene decoratie aan (vers loof). Maar daar blijft het bij, want in de dagen erna wordt het nest niet meer door de Wespddief bezocht.

Voor de zekerheid checken we toch nog maar even het kunstnest dat al twee jaar ongebruikt is en eigenlijk al door ons was afgeschreven. En dit blijkt een heel goed idee! Want wat blijkt? Bij een controle op 12 mei blijkt er vers loof op de rand van het kunstnest te liggen, en vervolgwaarnemingen wijzen uit dat er op het kunstnest gebroed wordt. En dan gaat het heel snel. Op 17 juli worden er twee jongen geringd (Foto 3).

Het kunstnest is al flink uitgebouwd, van de wilgentenen is nauwelijks nog iets te zien. Er wordt een cameraval op een zijtak bevestigd, zodat we later kunnen terugkijken hoe de late jongenfase is verlopen. De jongen vliegen succesvol uit (Foto 4). De laatste opname van een al vliegvlug jong op het nest is van 27 augustus.

Foto 2. Aankomst van man Wespendief ‘Vroege Frans’ op een oud nest in een zomereik. Noordlaarderbos, 6 mei 2023 (Foto: Erik Bazuin). *Spring arrival of male Honey Buzzard, checking out old nest in Quercus robur, Noordlaarderbos, 6 May 2023.*

Vergelijkbare experimenten en onderzoeken

Aanvankelijk dachten we dat dit de eerste keer in Nederland was dat een Wespendief op een kunstnest heeft gebroed. Niets is minder waar. In 1993 werd in de Reuselse Moeren (provincie Noord-Brabant) succesvol door Wespendieven gebroed op een artificieel nest gemaakt van een afgedankte wasmand gevlochten van wilgenhout, op slechts zeven meter hoogte in een berk (Heesterbeek *et al.* 1997). Een tweede geval betreft een kunstnest in een beuk, bij Veenendaal (provincie Utrecht), net als in onze studie op dezelfde plek bevestigd waar het jaar ervoor een bezet nest zat (Barneveld & Barneveld 2007). Verder zijn ons geen Nederlandse initiatieven op dit gebied bekend, tenminste niet voor Wespendief, maar wel voor bijvoorbeeld Havik (Opdam & Müskens 1975).

Dit is wel anders in het buitenland. In sommige contreien worden kunstmatige nesten zelfs in grote hoeveelheden aangeboden. In het Nizjni Novgorod district in Rusland werden in 2005 maar liefst 215 kunstnesten gecontroleerd, en hier bleken 24 te worden gebruikt door roofvogels, waaronder één keer Wespendif (Bakka & Novikova 2005). Uit een studie van Finse nestkaarten van roofvogels bleken bij 615 broedpogingen van Wespendif 49 op een kunstnest te zijn (Björklund *et al.* 2013, p. 5); met andere woorden, in een groot deel van Finland broedde in die periode een kleine acht procent op een kunstnest. Opvallend in dit onderzoek is dat broedpogingen op kunstnesten minder succesvol (71%) waren dan op natuurlijke nesten (84%).

Foto 3. Twee kuikens op het kunstnest. Noordlaarderbos, 17 juli 2023 (Foto: Alwin Hut). *Two nestling Honey Buzzards on the artificial nest, 17 July 2023.*

Discussie

Een Wespendif is uiteraard prima zelf in staat een nest te bouwen en is niet afhankelijk van artificiële of tweedehands nesten zoals bijvoorbeeld Torenvalk en Ransuil dat wel zijn. Het aanbieden van een kunstnest zoals we in dit artikel hebben beschreven moet dan ook in eerste instantie worden beschouwd als een experiment: neemt een Wespendif überhaupt een kunstnest aan? Onze resultaten en de bevindingen uit de beknopte literatuurstudie laten zien dat de Wespendif daar soms inderdaad toe in staat is. Aan de ene kant kan dit een enorme tijdsbesparing bij het zoeken naar wespendifnes-

ten opleveren. Aan de andere kant kunnen de puristen onder de roofvogelbeschermers ook vraagtekens bij dit soort initiatieven plaatsen: waarom de boel manipuleren als het niet nodig is? Lager broedsucces in kunstnesten, zoals gerapporteerd door Björklund *et al.* (2013) voor Havik, Buizerd en Wespendif, kan ook het gevolg zijn van een ‘ecologische val’ waar broedplaatsen door het plaatsen van kunstnesten gunstiger lijken dan ze zijn.

Foto 4. Een van de twee vliegvlugge jongen op het kunstnest. Noordlaarderbos, 26 augustus 2023 (Foto: Johan Bos). *One of the fledglings on the artificial eyrie, Noordlaarderbos, 26 August 2023.*

Maar in een land waar de regels voor nestbescherming veel ruimte voor interpretatie bieden (Bijlsma 2012: 82, 97-100, Bijlsma 2021: 96-110) en door sommige bosbeheerders tevens op grote schaal aan de laars worden gelapt, zou je ook een andere mening kunnen verkondigen. Ondanks dat roofvogelnesten in Nederland jaarrond beschermd zijn, komt het helaas nog regelmatig voor dat wespendifnesten door boswerkzaamheden geruimd worden. Het kan bijna niet anders dan dat dit nadelig uitpakt voor een soort als de Wespendif die maar een week of twee heeft om een nestplaats te kiezen of een nest in elkaar te flansen. Met dit in het achterhoofd is het misschien helemaal geen gek idee om de Wespendif een helpende hand te reiken. En zoals Björklund *et al.* (2013) zeggen: voor een soort als de Wespendif is een eventueel lager broedsucces beter dan helemaal geen broedsel.

Dank

We willen graag Alwin Hut, Wouter Rozema en Sylvie Westerhof bedanken voor assistentie tijdens het veldwerk. Rob Bijlsma hielp met het zoeken naar relevante literatuur.

Summary

Bazuin E. & Bos J. 2024. Successful breeding of Honey Buzzard *Pernis apivorus* on artificial nest. De Takkeling 32: 109-114.

Since at least 2016 a pair of Honey Buzzards has been present in the small wood of Noordlaarderbos in the province of Groningen, breeding successfully on a nest in Scots pine in 2017 and 2018 and in a pedunculate oak in 2019. Although present in 2020 breeding was not confirmed and the pine nest was lost during stormy weather in the winter of 2020/21. It was replaced by an artificial nest made of willow branches, with a diameter of some 75 cm. Honey Buzzards were present in 2021 and 2022 but apparently did not breed. On 17 April 2023 a camera was placed at the oak nest, and an adult male Honey Buzzard made its appearance on 6 May and subsequent days, when some greeneries were added. However, a visit on 12 May showed that the birds had shifted to the artificial nest in the Scots pine, where two nestlings were ringed on 17 July (and a camera installed). The nest had been substantially expanded with twigs and fresh greeneries. The last visit of a fledgling, as witnessed by trap camera, was on 27 August. This case study showed that artificial nests can be accepted, even several years after provisioning, as also evident from published sources elsewhere in The Netherlands and the rest of Europe.

Literatuur

- Bakka S.V. & Novikova L.M. 2005. The Results of Monitoring the Artificial Nests in the Nizhny Novgorod District. *Raptors Conservation* 4: 33.
- Barneveld W. van sr. & van Barneveld W. jr. 2006. Operatie kunstnest: Wespendif *Pernis apivorus* geholpen. *De Takkeling* 14: 199–202.
- Bijlsma R. 2012. *Mijn Roofvogels. Atlas*, Amsterdam/Antwerpen.
- Bijlsma R. 2021. *Kerken van goud, dominees van hout. Atlas Contact*, Amsterdam/Antwerpen.
- Björklund H., Valkama J., Saurola P. & Laaksonen T. 2013 Evaluation of artificial nests as a conservation tool for three forest-dwelling raptors. *Animal Conservation* 16: 546-555.
- Bos J. 2017. Aanvallende Wespendif *Pernis apivorus* bij nest. *De Takkeling* 25: 203–206.
- Heesterbeek A., van Schijndel R., Verdaat H. & van Boxtel F. 1997. Enkele ervaringen met kunsthorsten. *De Takkeling* 5(2): 30–31.
- Opdam P. & Müskens G. 1975. Broedgevallen van Havik *Accipiter gentilis* in kunstnesten. *Limosa* 48: 206-207.

Adres: email: ioan.bos@gmail.com